

חידושים בצמחית ארץ ישראל

צמחים חדשים לארץ מן הגולן

אהרון ליסטון ואבי שמידע

הרוב הגדול של צמחים חדשים לארץ אשר נמצאו לאחרונה גדלים בגולן. למשל: שלהבית סורית, ניסנית הבשן, ניסנית נאה ועוד. (ראה גם את הרשימה על קבוצת הניסנית-הכלינורית בחוברת זו). מגוון בתי הגידול ומיקום הגולן במפגש בין החבלים הפיטוגיאוגרפיים הים-תיכוני והאירנו-טורני, הם שתי סיבות לעושר המינים בשטח מצומצם, שבו אפשר למצוא כמחצית המינים הידועים בישראל בכלל! כמו כן, ידועים מהגולן מינים רבים אשר לא נמצאו כלל באיזורים אחרים של הארץ.

לאחר התזכורת הקצרה ליחודיות של הגולן, נציג כאן עוד שני מינים אשר נתגלו לאחרונה:

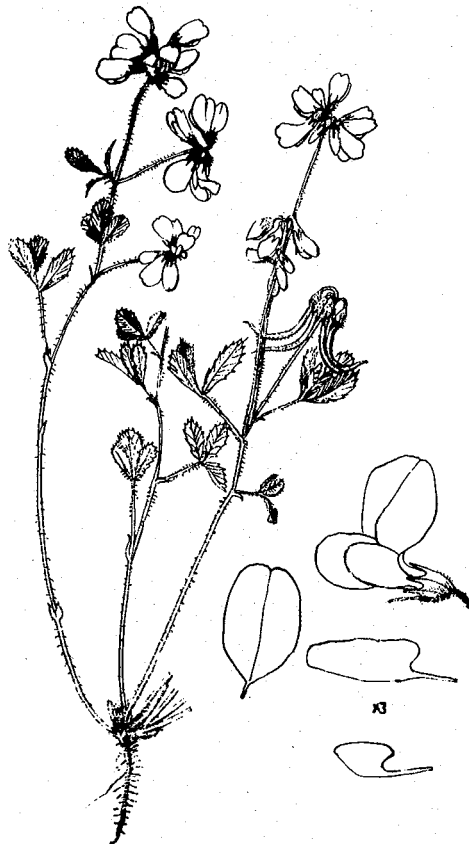
גרגרנית "שפרונר" *Trigonella sprunerana* Boiss.

במהלך סקר צומח בדרום הגולן, מצאה רויטל הילמן מין של גרגרנית אשר "לא התאים לשום דבר". התברר שזוהי גרגרנית שפרונר (על שם החוקר שפרונר), אשר אסף את הצמח לראשונה ביוון כמאה שעברה) - מין חדש לארץ. זהו מין חד-שנתי נמוך, מסועף מבסיסו, גובהו 15 ס"מ או פחות. הצמח שעיר. העלים מורכבים משלושה עלעלים משוננים באוכלוסיה של גרגרנית שפרונר שנמצאה בגולן ישנם פרטים בעלי עלעלים משוננים עמוקות, זהו ווריאנט אשר ידוע גם במינים אחרים של גרגרנית. התפרחת מכילה 4-12 פרחים בצבע צהוב בהיר, שאורכם 5-6 מ"מ. הפרי הצעיר שעיר מאד ומאונקל, אך הפרי הבשל פחות שעיר וצורתו חצי מעגל. אורך הפרי כ-1-2 ס"מ וזרעיו מוארכים.

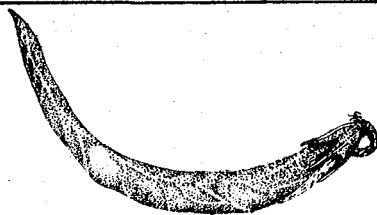
מינים קרובים לגרגרנית שפרונר הם גרגרנית ירושלים, הגדלה בכל חבל ההרים של הארץ, וגרגרנית גלילית שנפוצה בעיקר במישור החוף. גרגרנית ירושלים נבדלת בפרחיה הגדולים והמרוכים יותר לעומת פרחי גרגרנית שפרונר. לגרגרנית גלילית לעומת זאת, פרחים קטנים יותר. בגרגרנית שפרונר, שתי שיני הגביע העליונות ארוכות מאשר שלוש התחתונות, בעוד שבגרגרנית הגלילית, כל שיני הגביע שוות זו לזו. לגרגרנית שפרונר תפוצה מזרח ים תיכונית - אירנו טורנית המשתרעת

מיוון עד פרס. בארץ ידועה עד כה רק אוכלוסיה אחת, על גבעה מדרום
 לסוסיחא, על גבי סלע גיר.

כדאי מאד לחפש מין זה גם במקומות אחרים בדרום הגולן, בבית גידול
 דומה.

גרגרנית שפרונר, *Trigonella sprunerana* Boiss.
 ציירה: אסתר הובר

ציירה: רינה בן-יעקב

2 מ"מ

1 ס"מ

Agrostis stolonifera L. נחלית השלוחות

נחלית השלוחות היא צמח דגנני רב-שנתי, בעל קנים קרחים בגובה בינוני ובהתאם לשמו הוא משתרש באמצעות שלוחות. טרף העלה שטוח, מחוספס, ורוחבו 2-3 מ"מ. התפרחת מכבד גלילי, אורכה עד 15 ס"מ ורוחבו כ-1 ס"מ.

השיבוליות חד-פרחיות; שתי הגלומות מחודדות, שוות פחות או יותר, ואורכם כ-2 מ"מ. המוצים הם קצרים יותר, ונושרים יחד עם הגרגיר. גם הגלומות וגם המוצים מחוסרי מלענים וקרחים.

נחלית השלוחות דומה במראה לעבדקן הדורים (מין אשר הופיע במגדיר הישן בתוך הסוג נחלית) אבל נבדל ממנו בעובדה שבסוג עבדקן השיבולית נושרת כיחידה אחת, בעוד שבנחלית, הגלומות שאירות.

נחלית השלוחות נאספה במורדות החרמון על ידי דן פרי וגם בסביבות קצרין על ידי אבינעם דנין. היא נמצאה גם בהשתלמות רת"ם ב-1.2.7.1984 בעיון-א-טריק בגולן ובאל-קטע (ליד האחזות נמרוד) בעמק יעפור.

בית גידול של נחלית השלוחות הוא מקומות לחים ליד מעיינות ונחלים. תפוצתה היא אירו-סילבירית - אירנו-טורנית רחבה, היא גם הוכנסה מאינטרדוקציה לארצות ממוזגות אחרות כמו אמריקה וניו זילנד.

תודתנו לאסתר הובר על הציורים.

Agrostis stolonifera - נחלית השלוחות

ציירה: אסתר הובר